

Den hybride dannelse

Kampen for dannelse på de højere læreranstalter handler både om faglig stærk opdragelse, men også om at se frem mod nye måder at omgås og bygge kundskab på i andre sociale konstellationer.

ALEXANDER CARNERA
Forfatter og essayist.

En onsdag i begyndelsen af december cyklede jeg ud til Danmarks Pædagogiske Universitet (DPU) for at deltage i en konference om dannelse og det moderne universitet, den første af slagsen i Danmark, arrangeret i samarbejde med Dansk Magisterforening. Jeg havde lidt frygtet at møde tyve-tredive humanister og fodformede pædagoger der ville bekræfte hinanden i at verden er af lave fordi de unge ikke gider læse bøger. Men der var nærmere 200 mennesker til stede fra mange forskellige uddannelser. Både hos oplægsholdere og blandt publikum stod det hurtigt klart at der var noget på spil. Det handlede ikke om at bevise noget, at få skulderklap. Alle bidrog de med kritiske udspil om hvad der er sket med universitetet, hvad vi vil med det, hvad det i dag vil sige at uddanne sig som ungt menneske.

Anledningen var klar. Universitetet undergår i disse år ligesom alle andre uddannelsesinstitutioner en veritabel økonomisk styring som gør dem til virksomheder og studerende til kunder i butikken. Stabil økonomi kræver flest mulig studerende gennem systemet hurtigst muligt. I realiteten bevæger vi os mod en privatisering af de statslige læreinstitutioner hvor markedsværdien bestemmer indholdet og substansen. I stedet for at handle om dannelse bliver universiteterne jobforberedende kursusfabrikker. Konsekvenserne er en ensretning i fagudbud, sænkning af det faglige niveau, stigende afmagt hos lærerne og disorientering blandt de studerende. Vi ser samme tendens over hele verden. Spørgsmålet er hvordan kampen mod denne tendens skal føres.

Lytter man til medarrangør Steen Nepper Larsen handler dannelse først og fremmest om at værne om kundskab og kritisk sans hos den vordende ungdom. Det er svært at være uenig i dette. Ligesom det var svært at være uenig i de mange velmente oplæg. Alligevel sad jeg med en følelse af at denne dannelseskonference manglede noget, at den kun så bagud, at der manglede et blik for det jeg i mangel af et bedre udtryk omtaler som hybrid kundskabsopbygning. En mangel det til lejligheden oversatte *Manifest – vores universitet* bekræfter.¹

TAB AF ORIENTERING

Den skotske antropolog Tim Ingold har ført pennen, men *Manifest – vores universitet* er et resultat af et kollektiv af studerende og kollegaer i Aberdeen. Teksten siger at vi står ved en «skillevej der byder på to

veje fremad». Den ene er at følge forretningsmodellen for højere uddannelse til sin logiske konklusion i konkurrence om studerende, forskningsmidler og ratings. Den anden er at genopdage universitetets civilsamfundsmæssige formål, med et ansvar for at uddanne borgerne i det demokratiske samfund og udstyre dem med visdom og forståelse. Endvidere hedder det at «akademisk frihed ikke er adskilt fra borgerens frihed; den er en intensivering af denne frihed», og at et sådant universitet giver «forestillingsevnen ret til at herske». Forfatterne understreger ikke overraskende at «forskning er søgen efter sandhed», og forklarer at «det handler om at forsøge at ramme rigtigt, enten empirisk, konceptuelt, etisk eller æstetisk.» Og de supplerer med en velkendt hermeneutisk kommentar: «Forskning suspenderer fordom og gør al vished til spørgen.»

Ensretning i fagudbud,
sænkning af det faglige
niveau, stigende
afmagt hos lærerne.

Det er disse tanker, der ifølge manifestet skal danne grundlag for en kritisk undervisning, drevet af nysgerrighed og «et brændende ønske om at blive kloge». Men det er også tydeligt at resten af manifestet paragraf for paragraf er én lang oprensning af alt det der i dag modsætter sig den kritiske spørgen, det være evalueringsskemaer der forvandler forskningen til ukendelighed, hvor alt er blevet et spil, hvor akademikere er blevet «spillere», eller kritisk videnskab bliver defineret som «produkter», der skal passe ind i «standarder».

Manifestet bekræfter to ting: For det første at krisen ved det moderne universitet er masseuddannelsessamfundets krise. En ikke usandsynlig fremtid for de højere læreranstalter er en udspaltning mellem masseuniversitet og små privatfinansierede eliteskoler. For det andet er det moderne universitets krise også subjektets krise: tabet af orienteringsevne. Dannelse handler jo grundlæggende om at vi er historiske væsener og står på skuldrene af en fortid som vi må tage alvorligt for selv at komme videre. Vi må lære af traditionen for at kunne overskride den. Hvad der fremfor noget kendetegner ungdommen i dag – både den velbjergede middelklasse og den lavere klasse – er tab af orientering.

EGALITÆR SYMBOLISERING

I sit oplæg på dannelseskonferencen understregede forfatter Søren Ulrik Thomsen at han fremfor noget har svært ved at orientere sig. Der er hundredevis af platforme for alskens viden og arrangementer: Hvad skal man vælge? Det kan lyde som en banal pointe sagt af en livstræt gammel forfatter der ikke evner at tænke nyt, men der er faktisk tale om en reel sammenhæng mellem orienteringsløshed og universitetets krise.

I bogen *Det sande liv – opfordring til ungdommen*, der nylig udkom på dansk, skriver den franske filosof Alain Badiou at «vi står midt i en krise i et samfund, som ryster og nedbryder traditionens sidste rester».² Denne nedbrydning har åbnet for nye muligheder og bevægelser, en ny frihed for de unge, men det er ifølge Badiou en frihed uden forbud, altså uden orienteringspunkter, uden friktioner og dermed uden erfaringstyngde for det videre spring i livet. Friheden er i dag negativ, konsumistisk, skriver han, den «fastlægger ingen orientering mod en ny idé». Ungdommen er korrumpet af sex, penge og magt, men «ungdommen skal fordæves, ikke korrumpes», mener Badiou. Filosofien, med Sokrates som paradeeksempel, kan hjælpe den unge til at finde et liv, som er langt mere fritriveligt end det magten tilbyder. «Det der kræves til et lykkeligt liv,» skriver han, «er et sandt liv fyldt med rige tanker.» At skulle finde sin plads i denne verden omtaler Badiou som den sande krise. Eller måske er det snarere vanskelighederne ved at finde sin plads som er «den sande krise»?

Tidligere har skolen og universiteterne fungeret som stedet for en symbolsk indvielse, som traditionsstærke orienteringspunkter og ethvert ungt menneskes nødvendige boksepude. Men disse institutioner er «alvorligt ramt på deres symbolske formåen». Spørgsmålet er om det fortsat er universitetet der skal stå for den symbolske indvielse af ungdommen, eller om dannelsen kan finde sted på andre måder også udenfor skolen.

Under alle omstændigheder står modsætningen ikke mellem enten markedsgørelsens totale pervertering eller en vendt tilbage til traditionelle værdier som blot skaber nye lukninger og reaktive forskningsninger. «Hidtil har alle symboliseringer været hierarkiske,» skriver Badiou. Kampen handler i stedet om at «arbejde for at udforme en egalitær symbolisering, som kan ledsage, kodificere og danne det frede-

lige subjektive grundlag for kollektivisering af ressourcerne». Den egalitære symbolisering er Badiou's forening af et politisk vækkende fællesskab og ideen om kunsten og de skønne formers kraft til at skabe og omdanne liv. Hvis de offentlige affærer derimod «varetages af folk, der hungrer efter personlige fordele og er overbeviste om, at magten altid begunstiger eksistensen og udvidelsen af privat ejendom, så er et sandt politisk fællesskab en umulighed».

Dannelseskamp er derfor, ifølge Badiou, altid en politisk kamp. Med tab af tradition og lærerstedernes symbolske indvielse, må vi derfor ty til skabelsen af overraskende alliancer, mener han. Han nævner alliancen mellem «de mest oprørske under tredive og de seje over tres mod de vejbjergede fyrre- og halvtredsårige». Det er nok rigtig set at dannelse i fremtiden kommer til at handle om at etablere overraskende alliancer, men han uddyber desværre ikke nærmere de sociale relationers betydning for den fremtidige dannelse på tværs af institutioner.

HYBRIDE KUNDSKABSFORMER

Det gør derimod hans landsmand Bruno Latour i sit sene hovedværk: *En ny sociologi for et nyt samfund* (2008). Det som Badiou og konferencen omtaler som tabet af traditioner kan omformuleres som en mere klar erkendelse af at vi er omgivet af det sociale fra alle sider, og at det sociale og det politiske ikke kan afgrænses til menneskelige fællesskaber, men omfatter naturen, teknologien og organisatoriske netværk. Denne omformulering har konsekvenser for hvordan vi tænker dannelse og det fremtidige universitet. Det er således et vilkår at vi er indblandet i komplekse, midlertidige og flade systemer, som vi selv er ansvarlige for at håndtere. Konsekvensen er et liv med flere flader, flere medier, flere sammensatte sociale konstellationer. Hverken kundskab eller kunst kan længere identificeres med bogens medie, en præmis, der ikke blev stillet spørgsmål ved på dannelseskonferencen. For hvad indebærer dannelse og kundskabsopbygning i et udvidet felt der inkluderer andre medier, andre samarbejdsformer? Hvordan ser en ny kundskabsopbygning ud i en grænseløs informationståge hvor alt er lige tæt på, og hvad gør det med vores forståelse af historien?

Kaster man et blik på den herskende tendens indenfor humaniora og samfundsvidenskab i dag, ser man mange steder et fokus på stigende samarbejde mellem

